

Pārbaužu veikšana pie jonizējošā starojuma avotu operatoriem

Publicēts: 16.02.2021.

Atjaunināts: 03.02.2023.

Saskaņā ar likumu "Par radiācijas drošību un kodoldrošību" Valsts vides dienesta Radiācijas drošības centrs (turpmāk – VVD RDC) veic valsts uzraudzību un kontroli radiācijas drošības un kodoldrošības jomā.

Pie operatoriem, kas veic darbības ar jonizējošā starojuma avotiem (lietošana, glabāšana, transportēšana, tehniskā apkope, u.c. darbības), VVD RDC Inspekcijas daļas inspektori regulāri veic pārbaudes - kompleksās, tematiskās vai uzraudzības pārbaudes. VVD RDC izstrādāti kritēriji veicamo pārbaužu biežumam, kas balstās uz riska izvērtējumu par iespējamo apdraudējumu no operatoru valdījumā esošo jonizējošā starojuma avotiem un ar tiem veicamajām darbībām. Kritēriji izstrādāti, balstoties uz Starptautiskās atomenerģijas aģentūras dokumentiem, kā arī ņemot vērā konkrēto situāciju un pieredzi Latvijā. Kritēriju izstrādāšanā tiek ņemta vērā arī VVD RDC kapacitāte. Nepieciešamības gadījumā pārbaužu veikšanas biežuma kritēriji tiek aktualizēti.

Pārbaužu plānošanā joprojām tiks pieļauta iespēja inspektoriem organizēt arī attālinātās pārbaudes (attālināta dokumentu pieprasīšana un izskatīšana, videointervijas ar darbu vadītājiem un citiem darbiniekiem u.c. tehnoloģiskie palīgīdzekļi kontroles funkcijas izpildei un nodrošināšanai), bet būtisks uzsvars tiks likts uz inspekciju pārbaudēm klātienē un divu inspektoru piesaisti operatoru kontrolētajā teritorijā, kur tiek veiktas darbības ar lielu skaitu jonizējošā starojuma avotiem vai objektos, kas vērtējams kā paaugstinātas bīstamības objekts.

Par plānotajām klātienē vai attālinātajām pārbaudēm konkrētajiem operatoriem tiek savlaicīgi paziņots (divas nedēļas pirms pārbaudes), vienlaikus netiek izslēgta arī iespēja inspektoriem veikt iepriekš nepaziņotās pārbaudes (uzraudzības pārbaudes), lai operatīvi pārliecinātos par radiācijas drošības situāciju operatora kontrolētajā zonā.

Pārbaužu laikā VVD RDC inspektori noskaidro situāciju attiecībā uz radiācijas drošības jautājumiem operatora kontrolētajā zonā. Tiek veikta operatora pārstāvju (piemēram, administrācijas pārstāvju, darbu vadītāja, iesaistīto darbinieku) iztaujāšana, kā arī operatora Radiācijas drošības kvalitātes nodrošināšanas programmā paredzēto pasākumu izpilde un saistīto dokumentu pārbaude. Iespēju robežās inspektori pārbaudes laikā novēro darbības procesu un operatora darbinieku rīcību veicot darbības ar jonizējošā starojuma avotiem. Nepieciešamības gadījumā VVD RDC inspektori veic mērījumus ar jonizējošā starojuma mērīšanas iekārtām vai lūdz veikt mērījumus operatora darbiniekiem, pārliecinoties par to rīcībā esošo mērīšanas ierīču atbilstību un korektu lietojumu.

Lai veicinātu operatora darbības kultūru un izpratni par radiācijas drošības būtiskākajiem aspektiem, kā arī, lai operatoram būtu iespējams sagatavoties inspektoru pārbaudei, VVD tīmekļa vietnē ir pieejami [paškontroles rīki dažādām jonizējošā starojuma avotu operatoru grupām](#). 2022.gada 10.janvārī paškontroles rīki ir aktualizēti.

Pārbaudes laikā VVD RDC inspektori uzdod jautājumus un izskata operatora uzrādītos dokumentus saskaņā ar paškontroles rīkos uzskaitītajiem punktiem, bet nepieciešamības gadījumā uzdodot arī papildus jautājumus precīzai situācijas noskaidrošanai. Pēc pārbaudes operatora kontrolētajā zonā, operatoram tiek nosūtīts pārbaudes akts. Ja konstatētas neatbilstības tiesību aktos noteiktajiem nosacījumiem, pārbaudes aktā tiek norādītas veicamās rīcības un izpildes termiņi.

2023. gadā plānotas 240 pārbaudes. Pārbaužu plānojumā pa ceturkšņiem ņemti vērā bīstamības / riska līmeņi operatoru lietotajiem jonizējošā starojuma avotiem, saskaņā ar kuriem noteikti trīs prioritātes līmeņi. Vienlaikus saskaņā ar likuma "Par radiācijas drošību un kodoldrošību" 9. panta 3¹. punktu Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests sadarbībā ar VVD RDC kontrolē sagatavotību iespējamām avārijām vietās, kur tiek veiktas darbības ar jonizējošā starojuma avotiem, saskaņā ar normatīvajiem aktiem par prasībām attiecībā uz sagatavotību radiācijas avārijai un rīcību šādas avārijas gadījumā, līdz ar to gada ietvaros tiek plānotas šāda veida divas tematiskās pārbaudes objektos

Tabula.

2023.gadā plānotais pārbaūžu sadalījums pa ceturkšņiem.

Prioritātes, jomas	Ceturksnis				2 0 2 2 · g a d ā
	I	II	III	I V	
1.prioritātes pārbaudes - pie augstākās bīstamības / riska līmeņa operatoriem					
<i>Piemērs: lineārie paātrinātāji, kodolmedicīna, medicīniskās angiogrāfijas iekārtas, datortomogrāfi, rūpnieciskā radiogrāfija, augstas un vidējas aktivitātes radioaktīvie avoti.</i>	1 2	1 2	1 3	1 2	4 9
2.prioritātes pārbaudes - pie vidējās bīstamības / riska līmeņa operatoriem					
<i>Piemērs: zobārstniecības koniskā staru kūļa datortomogrāfi, veterinārmedicīna, vidējas jaudas rūpnieciskās rentgeniekārtas, rentgeniekārtu tehniskās apkopes un atbilstības pārbaūžu veicēji.</i>	1 3	1 4	1 3	1 3	5 3
3.prioritātes pārbaudes - pie zemas bīstamības / riska līmeņa operatoriem					
<i>Piemērs: konvencionālas medicīnas rentgendiagnostikas iekārtas, zobārstniecības intraorālās rentgeniekārtas, bagāžas kontroles rentgeniekārtas, iekārtas rūpniecībā un zinātnē (mazas aktivitātes radioaktīvie avoti, mazas jaudas rentgeniekārtas).</i>	3 4	3 5	3 5	3 4	1 3 8
Kopā:	6 0	6 0	6 0	6 0	2 4 0

Rīga, 31.01.2023.

Statistika

<https://www.vvd.gov.lv/lv/parbauzu-veiksana-pie-jonizejosa-starojuma-avotu-operatoriem-0>